

03.11.23

Høringsinnspill på representantforslag om en verifiserbar aldersgrense for sosiale medier og regulering av innhold og reklame rettet mot barn

Forbrukerrådet ser svært positivt på at KrF løfter fram behovet for å styrke barns rettigheter og vern på sosiale medier, og er enig i store deler av virkelighetsbeskrivelsen i representantforslaget.

Samtidig som Forbrukerrådet er enig med forslagsstillerne i at det er nødvendig å styrke barns rettigheter og vern på digitale flater, mener vi at flere av tiltakene som foreslås hverken er proporsjonale eller effektive tiltak.

Forbrukerrådet har i mange år jobbet med å forbedre forbrukerrettigheter på digitale flater. Sammen med Barneombudet har vi også i flere omganger bedt om et offentlig utvalg som gjennomgår og foreslår endringer i regelverk som berører barn som forbrukere, for å gi barn et styrket og mer helhetlig forbrukervern på digitale flater.

Forbrukerrådet har beskrevet flere tiltak vi mener effektivt kan forbedre barns rettigheter og digitale hverdag i vårt posisjonsnotat: <https://storage02.forbrukerradet.no/media/2023/09/posisjonsnotat-barns-digitale-hverdag.pdf>. Vi har også nylig gjennomført et rundebord sammen med Press Redd Barna Ungdom, der 11 organisasjoner kom med 19 ulike forslag, som vi gjerne kan dele med forslagsstillerne og andre som måtte være interesserte.

Forbrukerrådet oversender med dette sine innspill til representantforslaget. Vi advarer mot forslag 1 og 2, og begrunner dette nedenfor. Vi støtter forslag 3.

Forslag 1: Stortinget ber regjeringen snarest fremme et forslag om en reell 13-årsgrense for sosiale medier med krav om registrering og innlogging med BankID eller tilsvarende løsninger.

Forbrukerrådet støtter aldersgrenser for sosiale medier, men er svært kritisk til bruk av BankID for å verifisere brukernes alder. Det er en rekke grunner til dette, som vi oppstiller nedenfor.

1. Krav til BankID er et inngrep i alle forbrukeres personvern

Krav til bruk av BankID for å verifisere alder betyr i praksis at alle brukere av sosiale medier må bruke BankID. Tiltaket får dermed et bredt nedslagsfelt, og kan bidra til en presedens der det blir normen å kreve sterk autentisering av den enkelte. Vi risikerer at tilgang til store deler av internett havner bak en autentiseringsmur.

Krav om BankID kan bety at personopplysningene som samles inn og utledes om den enkelte på nett kan knyttes direkte til den eneste unikt identifiserende e-identifikasjonen norske forbrukere har tilgang til i dag. Dette er problematisk, fordi det nødvendigvis ikke er mulig å bytte ut egen eID på samme måte som et telefonnummer eller en e-post. For barn er det spesielt problematisk, som er i en alder der de utforsker og endrer seg mye. Dette bør ikke knyttes til en eID de ikke kan erstatte, slik at det følger dem også etter at de har blitt voksne.

Mulighet for anonymitet er spesielt viktig for utsatte grupper, som religiøse minoriteter, aktivister, journalister og dissidenter. Krav til BankID kan ha svært negativ effekt på de mest sårbare gruppene i samfunnet, dersom det leder til at anonymitet på nett i praksis blir umulig eller svært vanskelig. Det kan også gjøre at barn i utsatte situasjoner avstår fra å søke opp informasjon eller hjelpetjenester.

2. Krav til BankID bidrar til digitalt utenforskap for dem som ikke har BankID eller tilsvarende løsninger

Sosiale medier fungerer i dag som møteplass for å holde kontakt med venner og bekjente, det er ofte nødvendig for å delta i diskusjoner rundt eventuelle fritidsaktiviteter, og kan også fungere som markeds plass for kjøp og salg av varer og tjenester.

Forbrukerrådet har i rapporten «Utanforskap i forbrukarmarknadene» vist at 4% av norske forbrukere over 16 år ikke har eller kjenner til BankID, noe som tilsvarer 180 000 av den norske befolkningen. Dette er et forsiktig anslag, og det må forventes at antallet er høyere i aldersgruppen 13-16 år. Barns tilgang til BankID avhenger for eksempel av at foreldrene bestiller BankID til dem, og at barnet har pass eller nasjonalt ID-kort som er registrert i bankens systemer. Vi påpeker i den sammenheng at barn har rett til deltakelse der sine jevnaldrende er, både analogt og digitalt. Krav til BankID kan også lede til utenforskap for alle voksne som ikke har eller behersker BankID.

3. Krav til BankID er ikke et effektivt verktøy

Dersom det innføres krav til BankID, må det forventes at motiverte barn, også barn under 13 år, vil finne en måte å omgå BankID-verifisering. Det kan for

eksempel være ved å låne BankIDen til søsken, foreldre, eller andre nære, noe som kan øke risiko for identitetstyveri og økonomisk misbruk av BankID.

Barn som ikke får tilgang til plattformene på grunn av aldersverifisering vil søke mot alternative plattformer. De mest populære plattformene, som Facebook, Instagram, og TikTok, opererer i dag på måter som er i strid med grunnleggende rettigheter. Det er imidlertid en stor risiko for at alternative plattformer vil være enda dårligere moderert, ha dårligere sikkerhet og i større grad utnytte barn kommersielt.

Vi påpeker for ordens skyld at også andre løsninger for aldersverifisering er forbundet med en rekke utfordringer. Biometriske løsninger, slik som ansiktsgjenkjenning, har for eksempel en feilmargin som særlig kan gå ut over barn som er tett på aldersgrensen og barn med mørkere hudfarge, ved at systemet ikke korrekt klarer å verifisere alder eller identitet.

4. Overdrevent fokus på aldersverifisering går på bekostning av mer effektive tiltak for å forbedre barns rettigheter

Selv om et krav om BankID faktisk hadde fungert etter sin hensikt, slik at barn under 13 år ikke fikk tilgang på sosiale medier, mens barn over 13 år fikk slik tilgang, er tiltaket feil sted å starte. Barn, også de over 13 år, har krav på et særlig vern etter barnekonvensjonen. Risikoen med å fokusere på aldersgrenser og aldersverifisering er at andre og mer treffende tiltak ikke blir iverksatt, som uansett er nødvendige for å ivareta barns særlige vern etter barnekonvensjonen.

Sosiale medier er en grunnleggende infrastruktur i samfunnet, som det er svært vanskelig å være foruten i dag. Samtidig er tjenestene utformet på en måte som går på bekostning av forbrukeres grunnleggende rettigheter. Tjenestene finjusteres fortløpende for å maksimere profitt gjennom å få forbrukere til å bruke så mye tid som mulig på dem. På denne måten kan selskapene samle inn personopplysninger om forbrukerne og vise dem reklame.

Forretningsmodellen er grobunn for en rekke negative elementer på sosiale medier og andre digitale tjenester, som at de promoterer sensasjonalistisk og provoserende innhold, inneholder avhengighetsskapende mekanismer, og underbygger ekkokamre. Dette er spesielt alvorlig når forbrukeren er et barn.

I stedet for å prioritere aldersverifisering, må tiltak for å forbedre barns digitale hverdag målrettes mot forretningsmodellen til sosiale medier og andre plattformer. Det betyr for eksempel at plattformer ikke bør kunne bruke avhengighetsskapende mekanismer som:

1. vilkårlige pop-up notifikasjoner for å trekke barn tilbake til plattformen på dagtid eller nattestid,
2. belønninger eller «streaks» som gjør at barnet føler seg tvunget til å sjekke appen kontinuerlig,
3. design som automatisk avspilling av nye videoer eller «infinite scroll», som er kjent for å være avhengighetsskapende, og som gjør at barnet ikke får noen pause til å legge fra seg telefonen, nettbrettet, eller PCen.

En rekke andre tiltak er selvfølgelig også nødvendige, som nevnt innledningsvis i høringsvaret.

Forslag 2: Stortinget ber regjeringen snarest fremme et forslag om foreldresamtykke, der foreldrene må bruke BankID eller tilsvarende løsninger for å åpne kontoer på sosiale medier for barn under 16 år.

Vi viser til våre innspill om BankID til forslag 1, særlig det som gjelder digitalt utenforskap og løsningens effektivitet.

Barn, også barn over 13 og 16 år, har krav på et særlig vern etter barnekonvensjonen. Som nevnt over, mener vi at risikoen med å fokusere på aldersgrenser og aldersverifisering er at andre og mer treffende tiltak ikke blir iverksatt.

Barn har rett på deltakelse der sine jevnaldrende er, noe som kan utfordres dersom foreldrene kan bestemme om de skal få tilgang til sosiale medier. Særlig barn som lever i familier eller miljøer med sosial kontroll, eller barn som av ulike grunner har behov for bistand fra andre enn foreldrene, kan være skadelidende av forslag om foreldresamtykke for å åpne kontoer på sosiale medier.

Forslag 3: Stortinget ber regjeringen snarest fremme et forslag om forbud mot at sosiale medier bruker barns personlige informasjon til å gi dem anbefalinger om innhold eller reklame.

Forbrukerrådet støtter forslaget, og mener forbud mot bruk av barns personopplysninger til ulike kommersielle formål er sentralt for å beskytte barns rettigheter.

EUs kommende forordning om digitale tjenester inneholder et forbud mot at sosiale medier bruker barns personopplysninger til å profilere og målrette markedsføring mot dem (Digital Services Act art. 28 nr. 2). Forordningen innebærer ikke et forbud mot å bruke barns personopplysninger til andre formål, som å utvikle nye tjenester, målrette markedsføring mot voksne, eller skreddersy innhold til barn. Vi mener derfor at forslagsstillernes Forslag 3 derfor går lenger i å beskytte barn enn forbudet som er oppstilt i EUs kommende forordning.

Det er uklart når forordningen inkorporeres i EØS og Norge. Den ligger fortsatt til vurdering av de tre EFTA-landene som er en del av EØS-avtalen, og det er etter det vi erfarer usikkert når den blir godkjent og derfor implementert i Norge. Det er uansett lite sannsynlig at forordningen vil bli gjeldende i Norge like tidlig som i EU (dvs. 25. februar 2024).

Forbrukerrådet mener at forsinket eller manglende implementering av forordningen utgjør en uakseptabel risiko for norske barn, som i mellomtiden ikke vil ha det vernet som er besluttet i EU, og som overlapper med det forslagsstillerne ber om i Forslag 3.

Vi ber derfor Stortinget om å oppfordre regjeringen til å sikre rask godkjenning av forordningen i de tre EFTA-landene. Deretter oppfordrer vi Stortinget til å inkorporere forordningen så raskt som mulig, slik at norske forbrukere beskyttes på lik linje med forbrukere i EU.

I tillegg til og uavhengig av implementeringen av forordningen, oppfordrer vi Stortinget til å forby bruk av barns personopplysninger til å anbefale innhold.

Dersom forordningen ikke innlemmes i EØS, må tiltakene som nevnes av forslagsstillerne introduseres som norsk lov.

Vi takker for muligheten til å komme med høringsinnspill, og ser fram til den videre behandlingen av forslaget. Dersom det er spørsmål til innspillet, ta gjerne kontakt.

Finn Lützow-Holm Myrstad, fagdirektør, finn.myrstad@forbrukerradet.no
Gro Mette Moen, politisk seniorrådgiver, gro.mettemoen@forbrukerradet.no